

Història

La matèria d'Història incorpora a l'alumnat la perspectiva del pensament històric, indispensable per a l'observació, la interpretació i la comprensió de la realitat en què viu. Atendre els principals reptes i problemes a què s'enfronta al segle XXI resulta essencial en l'exercici de la seva maduresa intel·lectual i humana, en situar-se davant dels desafiaments socials del present per orientar la seva actuació amb compromís i responsabilitat. L'anàlisi del passat, de les experiències individuals i col·lectives de les dones i els homes que ens han precedit, constitueix una referència imprescindible per entendre el món actual i actuar-hi i per pensar-se com a éssers històrics. A més, conforma un ric llegat que ha d'apreciar, conservar i transmetre, com a memòria col·lectiva de les diferents generacions que ens han precedit i que ens succeiran. En analitzar els esdeveniments del passat, les dificultats a les quals les dones i els homes van haver de fer front i les decisions que van adoptar, l'alumnat pren consciència dels factors que condicionen l'actuació humana i el paper que cobren a la història determinats elements com les identitats, les creences, les idees i les pròpies emocions. També aprèn a valorar els encerts i les consecucions, i també a reconèixer les dificultats i els retrocessos i els reptes per avançar cap a una societat amb igualtat d'oportunitats.

L'aproximació a la metodologia històrica, a l'ús rigorós i crític de les fonts, als marcs conceptuals propis i d'altres disciplines afins, a les narratives que construeixen i a la historiografia mateixa, introdueix l'alumnat en el coneixement del passat basat en el rigor científic. Facilita l'exercici de processos inductius i d'indagació, relacionats amb estratègies associades a la utilització de fonts i proves, a la cerca i al tractament de la informació, a l'accés a documents de diferent naturalesa en plataformes digitals, al contrast, a la contextualització i a la interpretació, que li permet entendre la història com un àmbit de coneixement en construcció, en constant revisió i canvi. Aquesta concepció dinàmica és condicionada pels temes que desperten interès en la comunitat acadèmica i també, d'una manera molt directa, pels que la societat considera rellevants. Per això, la matèria d'Història adquireix un paper fonamental per a l'exercici de l'esperit crític, fonamentat i raonat, per prevenir la desinformació i exercir el conjunt de valors d'una ciutadania democràtica en què l'alumnat se senti un subjecte actiu, com a part implicada de l'entorn on viu, col·laborant en la seva millora i contribuint, des de les seves possibilitats, a una societat més justa, equitativa i cohesionada.

Aquesta matèria ha de contribuir a capacitar l'alumnat per fer una gestió eficaç de la informació en els processos de selecció, reelaboració i construcció del coneixement. L'enfocament que s'adopti ha de capacitar els i les estudiants per aplicar de manera integrada els sabers per a la creació de productes en diversos formats, fruit de la recerca sobre qüestions rellevants, i per al disseny d'accions que puguin ser implementades en el context específic del centre i de la comunitat. De la mateixa manera, l'enfocament de la matèria ha de fer possible que l'alumnat adopti una posició convenientment justificada, partint dels aprenentatges desenvolupats i de la capacitat d'argumentació, amb criteris lògics i ètics, i prengui decisions coherents davant de les problemàtiques que afecten el món on viu.

Les competències específiques s'han estructurat al voltant de les capacitats clau que es considera que l'alumnat ha d'adquirir per poder analitzar críticament el passat, vincular-lo al present i millorar el futur. Es pretén amb això destacar el valor funcional i significatiu de l'aprenentatge de la història i dels sabers que ofereix, dotant-los d'un sentit pràctic i

relacionats amb l'entorn real de l'alumnat. S'entén que les competències específiques no s'assoleixen si en el procés didàctic no es mobilitzen també els aprenentatges obtinguts per comprendre els problemes socials rellevants de l'actualitat analitzats des d'una perspectiva històrica. Per aquesta raó, el plantejament curricular dona prioritat als continguts d'història contemporània i, d'una manera especial, als segles XX i XXI, des del context de creació de la Segona República ençà, en les dimensions política, social, cultural i econòmica, amb un èmfasi especial en la situació a Catalunya, tot aplicant correctament algunes de les diverses interpretacions historiogràfiques actuals sobre aquesta etapa. Per construir de manera eficient les competències específiques, i a fi de facilitar el plantejament de problemes, davant el dilema entre amplitud i profunditat cal optar per la segona, raó per la qual també és pertinent centrar-se en pocs temes de la contemporaneïtat recent. Una altra de les competències específiques, que és transversal, subratlla l'expressió pràctica i metodològica de la recerca històrica i de l'aprenentatge actiu que ha de dur a terme l'alumnat.

Educar en el pensament crític és fonamental per contribuir a formar joves compromesos, participatius, crítics i implicats en la societat, el temps i el context en què els ha tocat viure.

La societat contemporània, caracteritzada per un seguit transformacions i canvis tecnològics accelerats, en un context global i intercultural, ens situa davant de problemàtiques socials, complexes, inquietuds i desafiaments que fan més necessari que mai formar els joves per afrontar els nous reptes del segle XXI. D'altra banda, l'allau d'informacions al qual estem sotmesos no ens converteix necessàriament en ciutadans més ben informats. Cal ensenyar a llegir entre línies i darrere les línies i a contrastar la informació si volem contribuir a formar els joves en el pensament crític.

L'enfocament competencial del batxillerat i de la història obre noves oportunitats i possibilitats per crear escenaris d'aprenentatge més actius, en què es dota de més protagonisme l'alumnat, que permetin el treball en equip, els processos d'indagació i investigació, la creativitat i la transferència de coneixement adquirit. També permeten plantejar propostes interdisciplinàries per treballar de manera coordinada amb altres àrees de coneixement, que facilitin la interconnexió dels sabers i permetin afermar-los. L'alumnat s'acosta a la valoració dels fets històrics, especialment els d'història més recent, no pas des del buit, sinó amb unes idees prèvies, ètiques i polítiques que sovint poden haver estat adquirides de manera acrítica. Per això resulta del tot important formar-se tant en la distinció entre els fets i les opinions com en la necessitat que les opinions en la interpretació històrica no siguin equiparables a intuïcions, sentiments o prejudicis, sinó enunciats que han d'estar fonamentats en arguments ben construïts a partir de la crítica de fonts concretes. En definitiva, davant la història ja escrita, es proposa estimular una forma d'ensenyament que fomenti un aprenentatge que faciliti les eines a l'alumnat per accedir a les fonts de coneixement històric, per tal de dialogar amb el passat i interpretar-lo críticament, i prendre consciència alhora de les limitacions d'una disciplina que s'actualitza constantment amb noves recerques i perspectives. En la mesura que s'aprofundeix en el coneixement del passat, també s'incorporen posicions crítiques fonamentades i s'adquireix una consciència progressiva de la complexitat dels processos històrics. La història, des d'aquest punt de vista, es constitueix en una eina intel·lectual de primer ordre per transmetre i fonamentar valors com la solidaritat, el respecte per la diferència, la interculturalitat, l'educació per a la pau, els drets humans i la sostenibilitat i un posicionament decidit en pro de la justícia social i l'equitat de gènere i de rebuig contra les diferents formes de desigualtat i discriminació.

El marc comparatiu amb la història d'altres països del món occidental, les relacions internacionals i la connexió de Catalunya i Espanya amb els grans processos històrics,

constitueix també un vector imprescindible per a la interpretació de la seva evolució i desenvolupament, i per analitzar-ne les analogies i les singularitats.

Els criteris d'avaluació, vinculats directament a les competències específiques, expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, mesuren el grau de desenvolupament d'aquestes competències i concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la manera de fer-ho. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers; les competències específiques s'avaluaran mitjançant la posada en acció de diferents sabers interconnectats, en diferents situacions i contextos. Els criteris són, per tant, una referència per a l'avaluació dels aprenentatges i han de ser concretats en funció de les pràctiques i dels contextos proposats. Permeten comprovar l'assoliment dels aprenentatges i, en conseqüència, tenen una relació directa amb les accions educatives, que s'hauran de focalitzar en el fet que els i les alumnes desenvolupin la capacitat de gestionar la informació, per aplicar els sabers de manera integrada i sistemàtica i analitzar la realitat de manera crítica i constructiva. Els criteris comporten, també, el disseny d'instruments i d'estratègies diversos amb què es puguin valorar els aprenentatges, tenint en compte la inclusió i la personalització i des d'una perspectiva formativa, que faci que l'alumnat tingui consciència dels seus aprenentatges i es pugui autoregular per millorar.

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, s'han formulat amb relació a contextos en què es pot desenvolupar l'aprenentatge. S'agrupen en quatre blocs, i han estat concebuts perquè es puguin abordar des de diferents enfocaments didàctics i metodològics. Així, en la seva organització s'han combinat els criteris temàtics, que fan referència a problemes socials rellevants, i l'ordre cronològic, de manera que sigui possible fer una aproximació a la matèria combinant tots dos aspectes o bé organitzar els sabers a partir de reptes, contextos i problemes, amb la finalitat d'acostar-se a la lògica de l'aprenent i donar sentit als seus aprenentatges. En qualsevol cas, caldrà fer una selecció equilibrada dels sabers que en prioritzi l'aprofundiment, amb una especial atenció a l'època més immediata en la qual estem immersos i que alhora permet a l'alumnat disposar d'eines intel·lectuals per comprendre el món en què viu.

Aquests blocs de sabers són coherents amb els blocs de les Ciències Socials, Geografia i Història de l'educació secundària obligatòria i els donen continuïtat. Al primer bloc, *aproximació a la història*, s'han especificat de manera sistemàtica les tècniques i les habilitats cognoscitives derivades del mètode de la recerca històrica i que, adequats al nivell de l'alumnat, resulten d'interès en la seva formació, al costat de l'assumpció d'una capacitat crítica i uns valors per a la convivència cívica i per a la preservació de la memòria històrica. El treball pel que fa a aquests sabers es pot concebre com a preàmbul del curs, o bé com a aprenentatges a desenvolupar al llarg del curs.

El segon bloc de sabers, *societats en el temps*, s'ha dedicat als esdeveniments del segle XIX, com a antecedents que permeten entendre moltes de les tensions i dels conflictes que marquen les particularitats de la història recent, així com a l'evolució de Catalunya i Espanya fins al final de la dictadura franquista. El tercer bloc, *reptes del món actual*, està dedicat a l'anàlisi de la construcció de l'estat de dret, dels canvis socials i econòmics i dels reptes pendents, dins el marc del passat recent i del present. Finalment, el quart bloc, *compromís cívic*, subratlla la importància d'aquest component, que integra, a més de valors i actituds, altres àmbits fonamentals per a la formació integral de l'alumnat, tant pel sentit que atorga a la resta dels sabers, els quals complementa i dona significat, com per la seva projecció social i ciutadana.

L'enfocament competencial del batxillerat i de la història possibilita dissenyar situacions i contextos d'aprenentatges actius, en què l'alumnat sigui protagonista del seu aprenentatge, i promoure el treball en equip. Per tot plegat és important que les unitats lectives incloguin sempre un espai d'intervenció de l'alumnat a partir de recursos i fonts històriques a fi que es puguin expressar i puguin compartir els seus aprenentatges per posar en pràctica tant els processos instrumentals com les actituds, utilitzant les bases metodològiques del pensament històric en la construcció del coneixement. Així, cal potenciar els processos d'indagació i d'investigació, que comportin el maneig i el contrast d'informacions, la necessitat d'arribar a conclusions, individualment o en grup, a partir d'hipòtesis o d'objectius clarament formulats, i la possibilitat de dur a terme accions que puguin ser expressió de la creativitat i del seu compromís social. Convé també potenciar la participació dels i les alumnes en activitats conjuntament amb museus, arxius, institucions i entitats i espais de memòria, així com en projectes amb altres centres escolars, especialment per estimular treballs de recerca de la història local i els seus vincles amb la història del país.

La protecció i la difusió de les memòries plurals i del patrimoni històric, cultural i artístic contribueixen a la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible de manera transversal, ja que contribueix a crear societats més inclusives, respectuoses i resilients i augmenta el benestar dels ciutadans, promou la participació col·lectiva i enforteix la cultura cívica, l'equitat social i els valors del diàleg i la pau. També es relaciona de manera directa amb el repte d'aconseguir la igualtat de gènere i la participació de totes les persones en la societat, per desenvolupar al màxim els seus talents i aspiracions, posar fi a tota forma de discriminació i violència i visibilitzar les aportacions de persones i col·lectius minoritzats, com a part de la riquesa del món.

En definitiva, la matèria d'Història pretén contribuir al desenvolupament de la capacitat de formar-se una consciència històrica, sentint-se partícips de la construcció de la realitat social mitjançant les diferents generacions, i de tenir interès a preservar les memòries plurals dels diferents protagonistes del passat. El fet de pensar-se com a éssers històrics implica saber-se membres d'un col·lectiu amb el qual es comparteix una història, un territori, unes tradicions i una determinada visió del món, oberta als altres. Aquesta competència implica, també, comprensió i respecte per la pluralitat i la diversitat social i cultural dins el marc de les institucions democràtiques i de la comunitat. Aquestes capacitats tenen especialment raó de ser per orientar-se en un món globalitzat, complex i interconnectat, on cal cercar espais de referència comuns compatibles amb les diverses identitats personals i col·lectives. Finalment, la història ajuda al desenvolupament de la capacitat de previsió i adaptació als canvis, i reforça la voluntat d'afrontar els reptes del segle XXI per construir de manera activa societats més justes i equitatives.

Competències específiques

Competència 1

Aplicar els procediments de la recerca històrica a partir de la formulació de preguntes i l'anàlisi de fonts, per interpretar el passat, formar-se un criteri propi a partir del contrast d'informacions i desenvolupar el pensament crític.

Criteris d'avaluació

1.1 Plantejar-se preguntes i hipòtesis sobre fets o fenòmens històrics, seleccionar, analitzar i obtenir informació de diferents fonts per interpretar el passat de manera crítica, aportant arguments i dades contrastats.

1.2 Comunicar i transferir els coneixements adquirits mitjançant recursos expressius que incorporin formats i llenguatges diversos i la presentació de la informació en mitjans i entorns digitals, així com usar adequadament el vocabulari específic de la història contemporània mitjançant la lectura activa, l'elaboració de textos escrits, les intervencions orals i les produccions audiovisuals, construint un discurs rigorós, coherent i inclusiu.

1.3 Demostrar la comprensió integrada de sabers i mostrar una actitud participativa en el marc de l'exercici d'una ciutadania democràtica.

Perquè l'alumnat desenvolupi el pensament crític, és fonamental que arribi al coneixement a partir de l'ús i la interpretació de diverses fonts (escrites, materials, orals, visuals, etc.), que empli les eines per estructurar la informació i que utilitzi correctament el vocabulari específic per crear explicacions sobre els fets i per comunicar-les per mitjans diversos. Actualment, el món digital permet a l'alumnat accedir a moltes d'aquestes fonts per gestionar la informació, però exigeix més que mai la capacitat crítica per seleccionar-les, comprendre-les, interpretar-les, contrastar-les i validar-les. Caldrà aplicar els procediments d'indagació i recerca històrica per interpretar el passat, analitzar el present i prendre decisions de futur com a ciutadans democràtics. Caldrà fer-se preguntes pertinents, formular hipòtesis i objectius; planificar la recerca; cercar, seleccionar i analitzar les fonts amb relació a l'objectiu de la recerca; contrastar i elaborar la informació, i establir conclusions, formular interpretacions i comunicar-ne els resultats.

Competència 2

Analitzar de forma crítica i comparar els diferents règims polítics de la contemporaneïtat i la construcció de l'estat de dret per participar de manera respectuosa i compromesa en activitats comunitàries que promoguin la convivència, la cohesió social i l'equitat, posant en valor els principis democràtics.

Criteris d'avaluació

2.1 Reconèixer el llegat democràtic i les accions a favor de la llibertat identificant i comparant els diferents règims polítics des de la fallida de la monarquia absoluta i els inicis de l'estat liberal fins a l'actualitat, i l'evolució de les seves institucions i lleis.

2.2 Identificar i valorar de manera crítica la transició cap a la democràcia, analitzant les ruptures i les continuïtats, mitjançant l'estudi de les memòries plurals.

2.3 Valorar de manera crítica la potencialitat del sistema democràtic actual i els reptes pendents, aportant possibles solucions a les problemàtiques actuals.

L'alumnat ha de concebre l'estat social i de dret actual no només com a resultat de l'entesa i l'acció de les dones i els homes compromesos amb la llibertat, sinó també com el fruit de

l'exercici diari d'una ciutadania activa identificada amb els seus principis i inspirada en els seus valors. Cal interpretar la memòria democràtica com a resultat del complex camí recorregut amb progressos i involucions, atès que la història és un procés no lineal, amb avenços i retrocessos, i cal valora allò que les diferents cultures polítiques han aportat per a la consolidació del parlamentarisme i l'establiment de la democràcia. Per això, és necessari desenvolupar estratègies comparatives sobre els diferents règims polítics que s'han anat succeint des de la fi de l'absolutisme i la construcció de l'estat liberal, així com la utilització correcta de termes i conceptes històrics, polítics i jurídics que permetin definir-ne la naturalesa i contextualitzar-ne les dinàmiques, les consecucions i els reptes pendents. Finalment, cal posar en valor la democràcia a partir de la participació en activitats comunitàries d'interès social i projectes de l'entorn vinculats amb la preservació de les memòries plurals de la lluita per la democràcia.

Competència 3

Identificar la pluralitat nacional, cultural i lingüística per respectar els sentiments de pertinença, l'existència d'identitats múltiples i desenvolupar l'empatia i el respecte com a base de la convivència en una societat democràtica.

Criteris d'avaluació

3.1 Identificar els diferents processos polítics, socials i culturals que han tingut lloc al llarg de la història en la formació de l'Estat i en la construcció de les diferents nacionalitats i, específicament, en l'evolució del catalanisme.

3.2 Reconèixer i identificar les identitats múltiples existents als territoris per entendre que el respecte dels diferents sentiments de pertinença és la base d'una convivència pacífica en el marc d'un sistema democràtic i plural.

Una ciutadania informada i crítica ha de ser capaç d'interpretar discursos i propòsits d'idees diferents, incloent-hi les contràries a les pròpies, defensant la solidaritat i la cohesió com a base de la convivència. També cal prendre consciència històrica de l'articulació i l'organització territorial de l'Estat i reconèixer les accions orientades a la centralització administrativa i política des del naixement de l'Estat modern, els conflictes que ha generat i els models alternatius a la centralització. L'existència d'identitats nacionals, amb fonamentació cultural, lingüística i política a l'Estat espanyol ha de ser abordada amb una aproximació rigorosa quant a la seva contextualització històrica, per mitjà de l'anàlisi crítica i la interpretació de fonts diverses. Respectar els diferents sentiments de pertinença implica treballar les diferents escales i dimensions, així com la compatibilitat d'identitats múltiples, respectant i valorant la riquesa de les diferents expressions i manifestacions. Implica, també, valorar positivament el paper de la llengua i la cultura catalanes com a mitjà de cohesió social i com a patrimoni cultural de tothom que cal preservar i potenciar.

Competència 4

Analitzar l'evolució econòmica de l'Estat espanyol i els seus efectes, relacionar-la amb la desigualtat social i territorial, percebre la natura dels canvis en el món actual i actuar amb criteris de sostenibilitat i de manera crítica i compromesa per a la millora de la societat i de l'entorn.

Criteris d'avaluació

4.1 Analitzar l'evolució econòmica de l'Estat espanyol, els seus diferents ritmes i cicles de creixement, en el context dels països del seu entorn.

4.2 Identificar les conseqüències del creixement econòmic, en els contextos històrics i actualment, analitzant críticament la idea de progrés i valorant els seus efectes pel que fa a la desigualtat social, els desequilibris territorials, la degradació ambiental i les relacions de dependència, reflectint actituds en favor dels objectius de desenvolupament sostenible i comportaments ecosocials.

L'alumnat ha de concebre que la sostenibilitat i el conjunt dels objectius de desenvolupament sostenible constitueixen un principi inexcusable de la humanitat, tant per afrontar l'emergència climàtica com per assolir els nivells mínims de justícia social. Aquesta perspectiva implica una mirada crítica cap a la idea del progrés, els seus plantejaments filosòfics i econòmics i les seves derivacions polítiques. Ha de relacionar les conseqüències que ha generat un creixement econòmic que, històricament, no ha tingut en compte entre les prioritats ni la distribució de la riquesa ni els efectes ambientals. Implica, també, la capacitat interpretativa i de relació, que permet associar els factors econòmics amb la desigualtat social i territorial, i percebre la natura dels canvis del món actual, que demana una nova ciutadania resilient davant la incertesa i compromesa per la millora de la humanitat i del planeta.

Competència 5

Analitzar la societat espanyola, els canvis i les continuïtats al llarg del temps, en relació amb l'evolució de la població, els nivells i les formes de vida i treball i els moviments i conflictes socials, per valorar els progressos i les limitacions per avançar en l'equitat, la justícia i la cohesió social.

Criteris d'avaluació

5.1 Descriure les transformacions socials i les diferents maneres d'organització i participació política que s'han produït del pas de l'Antic Règim a la nova societat de classes, analitzant el sorgiment i l'evolució del concepte de ciutadania i les noves formes de relació social, identificant les desigualtats i la concentració del poder en determinats grups socials.

5.2 Analitzar de manera multicausal l'evolució demogràfica de l'Estat espanyol, la desigual distribució de la població i el paper de les migracions interiors i exteriors i els exilis en la història contemporània d'Espanya.

5.3 Caracteritzar el naixement i l'evolució del moviment obrer durant els segles XIX i XX, interpretant les causes de la conflictivitat social i laboral i la seva articulació en moviments socials i polítics.

5.4 Deducir, per mitjà de l'estudi crític de notícies i dades estadístiques, l'evolució de la societat, identificant els èxits i els retrocessos experimentats i les mesures adoptades per les institucions fins al present, l'evolució dels nivells de vida i de benestar, així com els límits i reptes de futur, des d'una perspectiva solidària a favor dels col·lectius més vulnerables.

L'increment dels nivells d'equitat i igualtat constitueix la dimensió ètica sobre la qual cal valorar el desenvolupament humà d'un país i mesurar l'abast dels èxits socials. L'alumnat ha de percebre la gran heterogeneïtat i complexitat de la societat espanyola al llarg de la seva història, que resulta necessari analitzar per entendre'n l'evolució demogràfica, els desequilibris territorials i el desigual accés als recursos, als drets i a la participació en el poder. Per fer-ho, cal combinar l'estudi històric amb les aportacions d'altres disciplines com són l'antropologia, la psicologia social, les ciències polítiques o la sociologia, entre d'altres, per interpretar les diferents respostes, individuals i col·lectives, que es donen davant de situacions d'adversitat, incompliment d'expectatives o davant de la percepció de la injustícia. Una aproximació que s'ha de centrar en el subjecte i en les experiències col·lectives, en les seves maneres de vida, en les estructures mentals i culturals i en les emocions, per mitjà de fonts literàries i recursos cinematogràfics. També per mitjà de la lectura de publicacions i de la premsa d'època, així com de la consulta de biblioteques i hemeroteques digitals, per percebre la multiplicitat d'accions de protesta que s'han produït tant al món agrari com a l'urbà, des de les societats de l'Antic Règim al proletariat industrial i altres moviments socials més recents. Cal atendre a les mesures que les institucions han adoptat per gestionar els conflictes, pal·liar les desigualtats, neutralitzar la tensió social o reprimir les alteracions de l'ordre i els reptes pendents en relació amb la progressiva ampliació dels drets laborals i socials, la inclusió de les minories i la cohesió d'una societat múltiple i diversa, tot combatent tota mena de discriminació.

Competència 6

Analitzar críticament el paper de les creences i les ideologies en l'evolució de l'articulació social, en l'ús del poder i en la configuració d'identitats i projectes polítics, per comprendre la complexitat de la contemporaneïtat i per valorar i respectar la convivència en una societat plural i democràtica.

Criteris d'avaluació

6.1 Generar opinions argumentades, debatre i transferir idees i coneixements sobre la funció que han exercit les diferents ideologies a l'articulació social i política de l'Espanya contemporània, identificant les principals cultures polítiques que s'han anat succeint, les formes d'organització i els diferents projectes polítics que representaven i expressant actituds respectuoses davant les idees diferents de les pròpies.

6.2 Emprar el rigor metodològic de la història en l'estudi de les grans reformes estructurals que va emprendre la Segona República, identificant-ne els èxits i les reaccions

antidemocràtiques que van derivar en el cop d'estat i l'esclat de la Guerra Civil, i en l'estudi del marc conceptual sobre els sistemes totalitaris aplicat en la interpretació del franquisme.

Les creences i les ideologies han constituït un dels principals eixos vertebradors de la societat, a partir de les quals s'han generat els més importants espais de sociabilitat, de creació de vincles i identitats col·lectives. L'alumnat ha d'identificar els canvis en les creences i les pràctiques religioses, les formes de pensament i les concepcions polítiques que han anat emergint i transformant-se des de l'època de l'absolutisme i l'estat liberal fins a l'actual societat democràtica. Per mitjà de la lectura de manifestos, articles de premsa o debats parlamentaris cal poder inferir els projectes polítics que van motivar els enfrontaments entre fraccions, partits i moviments polítics de l'època contemporània, des del carlisme i les diferents forces monàrquiques al republicanisme i les ideologies revolucionàries. Té un especial interès, per la significació històrica i l'intens debat social que suscita, el procés reformista i democratitzador que va emprendre la Segona República, així com les reaccions antidemocràtiques que es van generar davant el seu avenç i el cop d'estat que va comportar la seva fi. Cal que l'alumnat formi judicis propis argumentats en fonts fiables i en treballs històrics contrastats, que evitin la desinformació i afavoreixin el diàleg. La Guerra Civil i el franquisme donen compte del grau de violència que poden adquirir els conflictes i de les conseqüències de les dictadures feixistes. En l'actual context d'involució d'alguns drets humans, és més necessari que mai recuperar les memòries de les víctimes de la repressió i la violència per mitjà de recerques personals i col·lectives.

Competència 7

Analitzar les dinàmiques d'interdependència entre diferents agents en el context d'un món globalitzat per avalar els compromisos de cooperació, promoure actituds solidàries i proposar alternatives a les problemàtiques locals i globals basades en la cultura de la pau i en la consecució d'un món més solidari i sostenible.

Criteris d'avaluació

7.1 Assenyalar els reptes globals i els principals compromisos de cooperació en l'esfera internacional, així com els que emanen d'una ciutadania europea responsable i solidària.

7.2 Plantejar propostes d'acció que fomentin una actitud solidària i pacífica i alternatives davant de les problemàtiques que es viuen actualment a escala local, europea i global.

La mirada històrica des del present ha d'incloure el paper que ha representat i representa la Catalunya i l'Espanya d'avui al món, assumir els compromisos de la seva pertinença a la Unió Europea i a altres organismes internacionals i valorar la contribució de les institucions de l'Estat i altres entitats socials a accions humanitàries i de cooperació internacional. Alhora, cal revisar els moments històrics en què l'Estat i grups de poder han controlat certs mecanismes per aconseguir poder polític, influir en la legislació o dominar recursos naturals de manera il·legítima, creant situacions de conflicte, injustícia i desigualtat com, per exemple, durant els processos d'expansionisme colonial. L'estudi d'aquest conjunt ampli de temes històrics requereix processos inductius, basats en la iniciativa, l'autonomia i la maduresa personal, desenvolupant processos avançats de cerca, selecció i tractament crític

de la informació, que permeti elaborar el propi coneixement en diferents formats i comunicar-lo. Finalment, cal valorar críticament les dinàmiques d'interdependència entre diferents factors dins un món globalitzat i les desigualtats i conflictes que es generen, i relacionar, per mitjà de treballs de recerca, les problemàtiques locals i globals i proposar alternatives basades en el diàleg intercultural i intergeneracional.

Competència 8

Analitzar els processos i els fenòmens històrics des de la perspectiva de gènere i la investigació sobre el moviment feminista, per visibilitzar-ne la presència dins la història, promoure actituds en defensa de la igualtat i rebutjar qualsevol forma de discriminació i violència.

Criteris d'avaluació

8.1 Introduir la perspectiva de gènere en l'observació i l'anàlisi de la realitat històrica i actual, identificant els mecanismes de dominació que han generat i mantingut la desigualtat entre homes i dones i l'assignació de rols de gènere i que han relegat les dones a un paper subordinat a la societat.

8.2 Reconèixer els moviments, les causes i els lideratges en pro de l'equitat de gènere i d'opció afectivosexual en l'època contemporània i les aportacions de les dones en diferents àmbits socials, econòmics, polítics i culturals.

8.3 Participar en debats i projectes o accions de defensa de l'equitat de gènere i de rebuig de qualsevol manifestació de discriminació i violència per mitjà de propostes d'actuació.

La perspectiva de gènere respon a una exigència ètica a les societats contemporànies per comprendre quina és la situació real de la igualtat entre dones i homes a l'Espanya actual, valorar els avenços aconseguits i plantejar els reptes del futur. Incorporar aquesta visió als estudis històrics permet a l'alumnat situar en un lloc central nous conceptes a l'estudi de les relacions socials, analitzant els mecanismes de dominació, control, subordinació i submissió que s'han mantingut al llarg de la història. Identificar l'absència de la dona, tant a títol individual com col·lectiu, a la narrativa històrica exigeix explorar noves fonts, especialment literàries i artístiques i també les orals. Per mitjà de l'anàlisi d'estereotips, símbols i iconografies relacionats amb la dona i el món femení, en què es representen espais, activitats, rols, conductes, imatges i modes de vida, s'aconsegueix contextualitzar temporalment i espacialment les relacions de gènere i visibilitzar-ne la presència en la història. També comporta rescatar les dones —tant individualment com col·lectivament— que van ser capaces de superar el silenci i l'oblit, i dotar-les d'un protagonisme que la història escrita els ha negat, relegant-les a personatges secundaris i subordinats. L'estudi de les lluites, els moviments, les causes i els lideratges en pro de l'equitat de gènere i d'opció afectivosexual permet analitzar les estratègies d'acció i la seva connexió amb determinades cultures polítiques i moviments socials i promoure actituds informades davant de la situació secular de desigualtat entre homes i dones.

Competència 9

Analitzar el llegat cultural i patrimonial per valorar-lo com a expressió de les memòries plurals, individuals i col·lectives i contribuir a la seva recuperació, conservació i promoció com a element conformador de les identitats i cohesionador de la comunitat.

Criteris d'avaluació

9.1 Elaborar treballs d'indagació i recerca, iniciant-se en la metodologia històrica i la historiografia, generant productes relacionats amb la memòria col·lectiva sobre esdeveniments, personatges o elements patrimonials d'interès social o cultural de l'entorn local, posant en valor el patrimoni històric i considerant-lo un bé comú que s'ha de protegir.

9.2 Participar en accions, recerques i projectes de recuperació de la memòria històrica a partir de la recollida de fonts directes i indirectes i d'arxius personals, locals i institucionals.

L'alumnat ha de conèixer que la història es concep com un procés obert i en constant revisió, que s'interpreta en funció de les preocupacions i dels interessos de la societat en cada moment. Amb això s'enriqueix el coneixement del passat i es dona resposta a les finalitats, als interessos i als usos que diferents entitats i institucions han fet del coneixement històric al llarg del temps. Els canvis metodològics i historiogràfics responen, en gran mesura, a les transformacions que es produeixen en el present i el mode en què la investigació pot aportar idees i solucions davant els reptes als quals ens enfrontem. Aquesta visió útil i funcional s'ha d'incorporar a l'aprenentatge de la Història, integrant el pensament històric i els seus mètodes, a través de l'elaboració de projectes orientats a una finalitat social o cultural determinada, preferentment connectada amb l'entorn real i, alhora, plantejant la perspectiva de la història "des de baix", que permeti rescatar, també, les històries de vida de col·lectius i persones marginats o minoritzats a partir de la recollida de fonts directes i indirectes i d'arxius personals, locals i institucionals. D'aquesta manera, s'aconsegueix identificar el llegat històric com un bé comú, en la construcció i la posada en valor del qual ha de participar la comunitat, conservant la memòria col·lectiva a través del contacte i la solidaritat entre les generacions. L'alumnat també veurà la utilitat de l'aproximació històrica per assenyalar els problemes ecosocials rellevants en l'actualitat i prendre'n consciència històrica, elaborant productes creatius i eficaços, transferint aquest coneixement i despertant l'interès social. El patrimoni històric i cultural adquireix una nova dimensió en contextualitzar i en contrastar els diferents significats, assumint-ne com una responsabilitat individual i col·lectiva la conservació i la utilització per a la cohesió social.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos en què es pot desenvolupar l'aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent. Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos i circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds, amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges, la qual cosa modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Aproximació a la història

- Ús de fonts històriques diverses per a la construcció del coneixement sobre el passat recent. Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloent-hi les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
- Anàlisi de textos, interpretació i elaboració de mapes, esquemes i síntesis, representació de gràfics i interpretació d'imatges a través de mitjans digitals accessibles.
- Identificació dels components econòmics, socials, polítics i culturals que intervenen en els processos històrics i anàlisi de les interrelacions que s'hi produeixen per elaborar explicacions sobre els fets. Anàlisi de les interpretacions historiogràfiques sobre determinats processos i esdeveniments rellevants de la història d'Espanya.
- Aplicació de metodologies de recerca en l'anàlisi i la interpretació de problemes socials rellevants, individualment i en equip, amb l'ús específic del lèxic històric. Aplicació de l'argumentació històrica en la interpretació de fets i fenòmens.
- Ús de mitjans, gèneres i formats digitals diversos per crear produccions personals i comunicar resultats de recerques. Ús de recursos propis de l'audiovisual, el cinema i la fotografia en la creació de productes digitals en la narració de fets, en l'expressió de sentiments i en la denúncia de situacions de violència o discriminació que afectin col·lectius i persones.
- Maneig i utilització segura de dispositius tecnològics, aplicacions informàtiques i plataformes digitals, valorant les seves aportacions a la història en la cerca, el tractament de la informació i l'elaboració de coneixement.
- Cerca, tractament de la informació, ús de dades en entorns digitals, interpretació de les fonts i avaluació de la fiabilitat. Identificació de les notícies falses i enganyoses en els mitjans de comunicació.
- Elaboració de judicis propis i argumentats davant problemes d'actualitat contextualitzats històricament i establiment de vincles entre el passat i el present. Defensa i exposició crítica per mitjà de presentacions i debats.
- Aplicació dels mètodes de recerca de les ciències socials en l'anàlisi problematitzada i multicausal de fenòmens de l'entorn i dels seus vincles amb fenòmens globals. Relació entre la cronologia històrica general i la història personal, familiar i comunitària.
- Valoració del paper de les persones, individualment i col·lectivament, com a subjectes de la història i exercitació de l'empatia històrica, especialment amb col·lectius minoritzats.

Societats en el temps

- Identificació de les causes i les conseqüències dels fets històrics i dels principals processos d'evolució i canvi anteriors a l'època contemporània que permetin l'anàlisi de situacions posteriors, així com les particularitats de l'evolució històrica de Catalunya. Valoració argumentada de les continuïtats i dels canvis en la societat d'època contemporània respecte de l'Antic Règim.
- Anàlisi i sistematització dels fets polítics més rellevants de la construcció de l'estat liberal a Espanya. Identificació de l'impacte de la guerra del Francès i anàlisi dels punts més significatius de la Constitució de Cadis, en comparació amb altres textos constitucionals posteriors.
- Anàlisi del procés de domini colonial i sotmetiment de les poblacions i de l'emancipació de les colònies a llarg dels segles XIX i XX. Valoració de les conseqüències de la colonització sobre les poblacions autòctones fins a l'actualitat a través d'alguns casos o situacions.
- Interpretació dels canvis en les condicions de vida dels diferents grups socials aplicant la perspectiva de gènere. Debat sobre els mecanismes de dominació, rols de gènere, espais d'activitat i escenaris de sociabilitat de les dones en alguns episodis històrics de l'entorn proper.
- Interpretació del procés d'industrialització al segle XIX i de les transformacions econòmiques, demogràfiques, socials i culturals. Caracterització del naixement i de l'evolució del moviment obrer, en la seva pluralitat de manifestacions. Identificació de les singularitats de la industrialització i de la lluita obrera a Catalunya.
- Identificació de l'evolució de la distribució demogràfica de la població a Espanya i Catalunya a partir d'exemples locals: de la societat agrària a l'èxode rural.
- Anàlisi i caracterització del règim polític de la Restauració i de la seva crisi, així com de l'oposició al sistema i el sorgiment de noves cultures polítiques: de la Primera República a la Segona República.
- Interpretació del procés de recuperació de la identitat nacional i dels orígens i de l'evolució del catalanisme polític i de les realitzacions de la Mancomunitat de Catalunya.
- Sistematització de les fases polítiques de la Segona República i valoració argumentada de la política reformista i les reaccions antidemocràtiques. Anàlisi de l'evolució política i de les realitzacions de la Generalitat republicana.
- Anàlisi del context de la insurrecció militar i de les fases principals de la Guerra Civil. Establiment de relacions amb la situació internacional: l'auge dels totalitarismes i els feixismes, la Segona Guerra Mundial i l'Holocaust.
- Anàlisi de la situació de Catalunya durant el conflicte: guerra, revolució i situació de la població civil a la rereguarda. Explicació argumentada del desenllaç de la guerra i de les conseqüències del conflicte: repressió, exili i resistència.
- Identificació dels elements que defineixen la dictadura franquista i sistematització de l'evolució política, econòmica i social del franquisme a Catalunya. Anàlisi de la dictadura franquista en relació amb l'àmbit europeu i internacional. Interpretació del paper de les migracions internes i externes.

- Anàlisi de la repressió política, ideològica i social en el conjunt d'Espanya i de la repressió identitària. Descripció i valoració de l'evolució de les diverses formes d'oposició al règim franquista i reconeixement del paper de la memòria històrica de la lluita per la democràcia.
- Recerca sobre canvis i continuïtats en la vida quotidiana, la cultura i les mentalitats a Catalunya i Espanya durant el franquisme. Reflexió sobre la situació de les dones durant el franquisme i en relació amb altres etapes històriques.

Reptes del món actual

- Caracterització dels fets més rellevants de la transició política cap a l'establiment d'un estat democràtic: limitacions i reptes. Coneixement dels principals ordenaments jurídics d'àmbit autonòmic, estatal, europeu i internacional com a garants de drets i llibertats per a l'exercici de la ciutadania. Anàlisi dels aspectes rellevants de la Constitució Espanyola i de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.
- Descripció del model d'organització territorial de l'Estat espanyol. Reconeixement del concepte plurinacional de l'Estat i de la necessitat de preservació de les identitats, les llengües i les cultures pròpies com a font de riquesa compartida. Anàlisi del procés de restauració de la Generalitat de Catalunya.
- Identificació dels trets fonamentals de les societats democràtiques, valorant les consecucions de la democràcia en pro de la justícia social. Participació en projectes comunitaris de l'entorn, mostrant empatia i accions de suport a col·lectius en situacions de pobresa, vulnerabilitat i exclusió social.
- Debat sobre els reptes de la democràcia actual i valoració de la necessitat del compromís individual i col·lectiu amb les institucions democràtiques. Reconeixement dels valors de la pluralitat i la igualtat i rebuig de les conductes discriminatòries i violentes a partir de l'estudi de casos.
- Aplicació dels conceptes bàsics de demografia a la comprensió d'algunes dinàmiques demogràfiques actuals i els moviments migratoris, analitzant-ne les causes i les conseqüències. Interpretació de les causes de la despoblació i la concentració urbana i de les conseqüències de la petjada humana en els territoris propers.
- Reconeixement dels factors de diversitat social, etnicocultural i de gènere i la seva contribució a la cultura i la societat locals. Identificació de les característiques de les cultures originàries d'indrets sotmesos a la dominació i l'aculturació.
- Maneig de dades, aplicacions i gràfics per a l'anàlisi de l'evolució de l'economia espanyola contemporània: desequilibris socials, territorials i ambientals. Interpretació de les transformacions del territori i valoració de la preservació dels paisatges propers.
- Anàlisi de les derivacions econòmiques, socials i polítiques del procés d'integració a la Unió Europea, situació actual i expectatives de futur. Identificació dels reptes de la Unió Europea dins el sistema món. Participació en projectes educatius amb estudiants de països europeus.
- Interpretació del paper de Catalunya i de l'Estat espanyol dins el marc europeu i internacional en l'àmbit de la cooperació mundial i la seva participació en els organismes internacionals. Identificació dels fonaments geoestratègics des de la segona meitat del segle XX fins a l'actualitat: la política de blocs i els conflictes de la descolonització.

- Identificació d'alguns moviments, causes i lideratges per a l'equitat i la no discriminació per raó de gènere i d'opció afectiva i sexual a l'època contemporània.

Compromís cívic

- Col·laboració en projectes de l'entorn proper que lluitin per l'equitat i la no discriminació i actitud participativa davant dels programes i els projectes comunitaris. Ús de la mediació i de la gestió pacífica dels conflictes en l'àmbit escolar i comunitari.
- Reconeixement del concepte plurinacional de l'Estat i de la necessitat de preservació de les llengües i les cultures pròpies com a font de riquesa compartida.
- Assumpció de compromisos davant dels Objectius del Desenvolupament Sostenible per mitjà d'accions que generin valor afegit en la comunitat.
- Valoració de les consecucions de la democràcia a Catalunya i Espanya, identificant els reptes pendents. Rebuig de qualsevol forma d'injustícia, discriminació, domini o genocidi. Assumpció d'una visió crítica vers les situacions injustes i valoració del diàleg i de la recerca del consens per a la resolució de conflictes.
- Valoració i respecte a la diversitat social, ètnica i cultural: tolerància i intolerància dins la història. Actitud oberta i receptiva davant de formes culturals diverses i, en especial, de col·lectius minoritzats.
- Identificació d'algunes protagonistes individuals i col·lectives de l'emancipació de les dones i reconeixement de les polítiques d'igualtat, els avenços i els reptes pendents.
- Qüestionament dels rols de gènere i la seva manifestació en diversos àmbits de la societat i la cultura, incloent-hi l'entorn escolar. Participació en debats i projectes per a l'eliminació de les desigualtats, les discriminacions i les violències.
- Reconeixement de les aportacions de les dones en diferents àmbits (social, econòmic, polític, cultural, etc.) i en la transformació de les mentalitats.
- Distinció i complementarietat entre la història i la memòria. Preservació de les memòries plurals de persones i col·lectius de l'entorn proper. Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.
- Participació i exercici de la ciutadania global mitjançant les tecnologies digitals. Prevenció i defensa davant de la desinformació i la manipulació. Reflexió crítica sobre les oportunitats i els reptes de la societat de la informació i de les xarxes socials. Ús responsable, col·laboratiu i ètic de les plataformes virtuals. Actitud oberta a l'aprenentatge permanent al llarg de la vida.
- Participació en activitats que promoguin actituds de respecte envers persones i col·lectius per mitjà del diàleg intergeneracional i d'una aproximació intercultural. Superació dels estereotips i els prejudicis i actitud oberta per incorporar les experiències i sabers dels altres. Assumpció de responsabilitats individuals i col·lectives per contribuir a la cura i al benestar dels membres de la comunitat escolar i de l'entorn.
- Respects per la diversitat de manifestacions artístiques i culturals i actitud proactiva en la conservació del patrimoni material i immaterial de l'entorn. Participació en accions de posada en valor, difusió i gestió del patrimoni local amb actitud col·laborativa i creativa, conjuntament amb arxius, museus i altres entitats.